

УДК 007 : 304 : 070

Мікаїлов Р.С.¹, Пода О.Ю.²

¹ студ. гр. СН-317, НУ «Запорізька політехніка»

² канд. філол. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОПАГАНДИ В ПРАЦЯХ ПРОФЕСОРА МИХАЙЛА СКУЛЕНКА

Чималий внесок у дослідження пропагандистського дискурсу в українській журналістиці зробив доктор філологічних наук, професор Михайло Іванович Скуленко. Протягом десятиліть він працював над темою і проблемами пропаганди, результат його роботи – статті, монографії, книги, зокрема «Журналистика и пропаганда» (1987), «История политической пропаганды» (1990), «Психология пропаганды» (2009), «Логичні засади пропаганди» (2010) та ін.

Професор Михайло Скуленко зазначав, що «пропаганда (якщо брати цю категорію в цілому) є цілеспрямованим поширенням й утвердженням у суспільній свідомості тих чи інших ідей, поглядів, суджень, оцінок» [3, с. 3].

У книзі – «Журналистика и пропаганда» – наголошувалося, що пропаганда – це «поширення й утвердження в масовій свідомості ідеологічно зумовлених систематизованих поглядів й уявлень, які становлять світоглядні позиції особистості й суспільства в цілому» [1, с. 7].

У монографії «Психология пропаганды» М. Скуленко запропонував таке тлумачення пропаганди: «свідоме й послідовне розповсюдження й утвердження певних суджень і оцінок» [4, с. 4]. А в праці «Логичні засади пропаганди» дослідник писав про пропаганду таке: це «розповсюдження та утвердження в масовій свідомості систематизованих суджень і уявлень, що відображають світоглядні позиції особи та суспільства в цілому» [5, с. 5].

У своїх роботах професор М. Скуленко зробив украй важливий акцент на відмінностях між пропагандою і агітацією. Найкраще це було зроблено ним у книзі «Журналистика і пропаганда». Ученим зумовлюється розуміння названих понять спрямованістю цих двох видів масово-політичної діяльності на різні сфери суспільної свідомості. За М. Скуленком, суспільна свідомість як мисленнєве віддзеркалення навколишньої дійсності, поділяється на дві великі сфери: 1) суспільну психологію; 2) суспільну ідеологію [1, с. 5].

Як вважає учений, суспільна психологія пов'язана з агітацією. Головний об'єкт її впливу – громадська (суспільна) думка як прояв суспільної

свідомості в діяльності мас [1, с. 5]. Натомість, за твердженням М. Скуленка, пропаганда співвідноситься з іншою сферою суспільної свідомості – з суспільною ідеологією як системою поглядів, уявлень особистості й суспільства. На відміну від суспільної психології, змістом якої є не систематизовані й порівняно швидко змінні судження й оцінки, суспільна ідеологія завжди проявляється як концептуальне. Відносно стабільне й систематизоване знання [1, с. 6].

Отже, як підкреслював учений, пропаганда прагне створити систему поглядів, стійкі оцінки й думки. Агітації ж важливо створити відношення до даних фактів [1, с. 6].

Окрім цього, не можна не звернути увагу на таке його зауваження щодо пропаганди: «вона не тільки відображає всі сфери соціальної теорії та практики..., але й прагне охопити своїм впливом максимальну кількість людей на всій доступній території...» [6, с. 9].

Важливими є акценти М. Скуленка на цілях пропаганди, які можуть бути загальними і специфічними та які відповідно до напрямку пропагандистської діяльності можуть бути не тільки загальними, але й специфічними. З поняттям цілей тісно пов'язував учений і поняття ефективності пропаганди, а також її узагальнюючий критерій – результативність. Так, важливими цільовими призначеннями пропаганди професор М. Скуленко вважав «привернення уваги громадськості до тих чи інших подій, явищ, проблем»; «створення емоціональної “атмосфери” навколо певної події або явища»; «прийняття аудиторією оцінки факту»; «створення стійкого ставлення до факту, явища, особи чи організації»; «досягнення переконаності»; «спонукання до свідомої соціальної ініціативи»; «утвердження норм поведінки та принципів моралі» [6, с. 9–18]. Цінною є теза вченого про те, що сила і запорука високої ефективності пропаганди – в її одночасному досягненні кількох цілей [6, с. 19].

Сучасна ситуація у світі, перебіг гібридної війни в Україні актуалізувала питання не тільки теоретичного дискурсу пропаганди, але й питання прикладного дискурсу пропаганди, одне з важливим місць у якому займає журналістика.

Усвідомлення потужності пропагандистського впливу та його наслідків з використанням ЗМІ чітко визначене й прописане професором М. Скуленком. Як ніколи, актуальна й слушна його теза про те, що «за діапазоном, поширеністю і масовістю дії пропаганда не має собі рівних» [6, с. 17].

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Скуленко М. Журналистика и пропаганда. К:Вища школа, 1987. 159 с.
2. Скуленко М. История политической пропаганды. К. : Лыбидь, 1990. 168 с.

3. Скуленко М. Психологические основы пропаганды. Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского. Серия «Филология. Социальные коммуникации». 2011. Т. 24 (63). № 2. Ч. 2. С. 328–334.

4. Скуленко М. Психологія пропаганди. Запоріжжя : КПУ, 2009. 180 с.

5. Скуленко М. Логічні засади пропаганди. Запоріжжя:КПУ, 2010. 312 с.

6. Скуленко М. Ефективність пропаганди. Запоріжжя : КПУ, 2010. 361 с.